

Рецензия

от проф. дпн Сийка Чавдарова - Костова

член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.4. Социални дейности (Професионално ориентиране и консултиране, Социална работа със семейства), обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр.50, 2018 г.

относно: кандидатурата на единствения участник в конкурса доц. дн
Моника Богданова

Рецензията е базирана върху изискванията за заемане на длъжността „професор” съгласно Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, по който стартира настоящата процедура. Като основание за рецензиране на представените публикации служи чл.114, в който е отбелязано, че „Академичната длъжност „професор” се заема от лице, което”: „3. е представило публикуван монографичен труд или равностойни публикации в специализирани научни издания или доказателства за съответни на тях художественотворчески постижения в областта на изкуствата, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, на научната степен „доктор на науките” и за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Биографични данни: Доц. дн М. Богданова е магистър по Педагогика на девиантното поведение, СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по педагогика (2001 г.). Има завършена следдипломна квалификация по психология „Психология на развитието и консултиране в детско-юношеска възраст”, Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски” (2004 г.). Доктор по педагогика, с тема на дисертацията „Приемното семейство като алтернативна форма за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа” (2007 г.) и доктор на науките с тема на дисертацията „Професионално ориентиране и консултиране на деца и младежи със специфични потребности” (2015 г.). Доцент по научната специалност Теория на възпитанието и дидактика /социална работа с приемни семейства/ (2010 г.). Има квалификации като психоаналитик (2014 г.) и психотерапевт (2012 г.).

В специалност Социални дейности, бакалавърска степен, преподава курсове по „Професионално ориентиране и курсове” (в екип) и „Социална работа с приемни семейства” (задължителни дисциплини), както и няколко избираеми дисциплини – „Подбор на персонал”, „Личностно консултиране” (в екип), „Социална работа със семейства”. Има няколко

курса и в магистърски програми по професионално направление 3.4. Социални дейности: „Подбор на персонал и кандидатстване за работа” и „Организационна култура и кариерно развитие” (Квалификация и пренасочване на работна сила), Клинична социална работа с деца със СОП (Клинична социална работа). Има един защитил докторант, в момента работи с двама други. Проявява сериозна активност в проектна дейност и участие в конференции.

Анализ на публикациите, с които се кандидатства по настоящия конкурс

Монографии:

1. Рашева – Мерджанова Я. Богданова М. Европейско кариерно образование и националната перспектива. С., 2012.

Предмет на рецензиране са само „параграфи 5. и 6. от втора част, както и емпиричните верификации 10.4.2. в трета част”, където изрично е споменато авторството на М. Богданова (в предговора). – с. 46-161 и с.191-204.

В параграф 5 (с.46-132) е представена информация за „международни политики за кариерно образование” в 32 държави. Текстът е с реферативен характер и дава информация за политики и практики по отношение професионалното консултиране и ориентиране в училищна среда. Липсва обаче аналитичност, на места има сериозни неточности в изказа от понятийно – педагогическа гледна точка, има цели страници без позоваване на използвани източници (напр. с.52-55 /Англия и Шотландия/, с.56-67 /Германия/, с.72-76 /Португалия, Андора, Швейцария, Сърбия), с.80 /Косово/, с.83 /Албания/, с.89-92 /Полша/, с.118-120 /Украйна, Молдова/, с.125,126 /САЩ, Кипър/ и др. страници), което поставя под съмнение академичния характер на изложението, а и повдига въпроси, свързани с авторството на текста. Липсата на цитирания на текстове, отбелязани като източници, поставя под съмнение точността на представяне на информацията, което е задължително за използването ѝ в академичен контекст. Моля кандидатката да отговори на въпроса в каква степен е нейното собствено авторство на този текст (с.46-132), доколкото в предговора е посочено, че „Изследването на кариерното образование в международен план е осъществено в рамките на Законодателно проучване (възложено от Парламентарната комисия по образованието, науката и въпросите на децата, младежта и спорта) със съдействието на сътрудници в Студентската програма за законодателни проучвания към НС на Република България и на Центъра за развитие на човешките ресурси. Специална благодарност дължим на Янита Димитрова, Здравка

Христова и на Лъчезар Африканов за осигурените възможности за информация и опит от „извора“.)

Параграф 6 е наименован „Кариерните услуги в България – състояние и тенденции”. На практика в този параграф има информация и за чуждестранен опит /напр. с.137-143/, както и представяне на термини и тяхното съдържание, няма пълно центриране върху наименованието му. Открит остава въпросът и за източниците, използвани при разработването на параграфа – сайтове, интервюта, наблюдения, анкети или нещо друго. Липсата на такъв тип информация отново повдига въпроса за това направените коментари и изводи на какво основание са оформени.

По отношение на текста в параграф 10.4.2. „Емпирични верификации” /с.191-204/ - представени са резултати от емпирично изследване с 62 студенти от Факултета по педагогика, насочено към аргументиране на необходимостта от Индивидуална учебна книга за академично кариерно планиране, както и резултати от апробирането ѝ с 16 студенти. Съдържанието на изследователския инструментариум и анализите на резултатите представляват интерес по отношение професионалното ориентиране на студенти в качеството на пилотно изследване (от гледна точка на извадката и обхвата му).

2. Монографията: Богданова, М. Професионално ориентиране и консултиране за деца със специфични потребности. Или приказката за грозното пате и черния лебед. С., 2012, няма да бъде рецензирана за целите на конкурса, тъй като кандидатката я е използвала за придобиване на научната степен „доктор на науките” (отбелязано в Автореферата на дисертацията, с. 49)
3. Богданова, М. Посрещането на бебето през думите и в Света. Перинаталност и психоанализа. С., 2016.

Книгата е центрирана върху бебето като феномен, изследван преди и след раждането, с проекции върху биологичността и социалните влияния, особено през родовите връзки и общностните интерпретации. Методологията е изцяло психоаналитично парадигмирана, с поставяне на акцент върху ролята на езика и тълкуването на проявленията му. Съдържанието ясно отразява тази насоченост – от „Бебето и раждането в думите – род, традиция и несъзнавано” и „Светът на бебето” през „Перинатология и хаптономия” до „Мултисензорен принцип и синергизъм” и „Психоаналитикът и екипният подход”. Текстът се чете леко, добре структуриран е, навсякъде прозира ангажираността на авторката с проблематиката, може да се каже дори – „привързаността” ѝ не просто към „света на бебетата”, а към „преживяванията на бебетата”.

Ценността на книгата е в обръщане на вниманието към тази част от детството като особено важна за първоначалното формиране на личността.

Монографията обаче не може да бъде коментирана в контекста на конкурса, за който кандидатката я представя. В нея няма никакви интерпретации, свързани със социалната работа със семейства. Изрази като „социална работа”, „социални работници” се срещат маргинално само на 4 места в цялата книга с общ обем от 294 страници. В книгата става дума основно за мястото на психоаналитика в разглежданите процеси, напр. поставяне на въпроса „Каква е ролята на психоаналитика?” /с.226/, представяйки „синергичен модел на взаимодействие между медицината и психоанализата при работа в полето на майчинството и ранното детско развитие” /с.235/; „През идеите на Ф. Долто могат да развиват своя професионализъм не само психоаналитици, психолози, психотерапевти, но и педагози, логопеди, лекари, акушерки, медицински сестри – специалисти, които се срещат със страданието или с въпросите на несъзнаваното.” /с.248, 249/, в т.ч. посочената практика на Зеления двор като „първият психоаналитичен център в България, създаден през идеята на Ф. Долто и развит, адаптирано като практика за български условия” /с.258/ и т.н. На практика, в монографията липсва „речникът” на социалната работа и интерпретациите на описваните феномени през него.

Имам въпрос, породен от част от текста - каква е разликата между пренатално възпитание и пренатално образование, използвани като термини едновременно в различни абзаци, без да са дефинирани като такива и как тези два термина се съотнасят към полето на социалната работа?

4. Богданова, М. Бебето, детето и техният език. С., 2017.

Монографията е насочена към разноаспектно представяне на общуването с бебета през призмата на разбирането за ролята на езика, най-вече в контекста на психоаналитичната парадигма. Това е особено илюстративно представено от основни компоненти на структурата на монографията – „Майчинството като език”, „Езикът на майката и езикът на бащата”, „Езикът на бебето”, „Тялото като език”. Специално внимание е отделено на „Езиците (огнени) на аутизма и психозата”, „Професионалното родителство и разбирането на езика”, както и на „Диагностика и превенция на нарушенията в ранна детска възраст”. В края на монографията има няколко приложения, сред които такива, насочени към аутизма и една „примерна длъжностна характеристика” на „акушерката-специалист по психично здраве” /с.433-437/ (моля кандидатката да поясни това точен превод ли е от оригиналния източник, преразказ ли е или е интерпретация, тъй като липсват каквито и да са кавички).

Текстът е естествено продължение на интересите на авторката по отношение на изследваните от нея възрастови периоди в развитието на детето. Психоаналитичният дискурс е пресичан на определени места от религиозно-библейския (без обаче вторият да изглежда достатъчно убедително илюстративно в съответните места на неговото поставяне). Смущаващо е отбелязването на източник с наименованието „Интернет”, без да има конкретизиране на съответен интернет адрес. Това важи и за снимките в монографията: Богданова, М. Посрещането на бебето през думите и в Света. Перинаталност и психоанализа. С., 2016.

Като цяло, представените в книгата интерпретации са насочени основно към практиктуващите психоанализа с деца и семейства. Няма никакви индикации за насоченост на части от текстове към практиката на социалната работа със семейства, ролята на социалния работник в такъв тип професионални взаимодействия, каквито са очакванията с оглед конкретния конкурс за академичната длъжност професор.

Учебници, ръководства, наръчници

Представените под №5, №6, №8, №10, №11, №12 няма да бъдат рецензирани за целите на конкурса, тъй като кандидатката ги е използвала за придобиване на научната степен „доктор на науките” /отбелязано в Автореферата на дисертацията, с. 49/: Богданова, М., Тодорова, К. Учене чрез преживяване или “(как) да Бъдете про-активни?!”. С., 2011; Богданова, М. и екип. Кратък речник на българския жестов език. С., 2011; Богданова, М. Да разберем детето със специфични потребности. Помагало. С., 2013; Мулти-сензорният принцип при работа с деца със специфични потребности. Наръчник за Желаещи. Под ред. на М. Богданова. С., 2014; Богданова, М. и екип. ТОАЗ – мета-език на Детето със специфични потребности. С., 2014; Богданова, М., Букурова, М. Жестомимика за бебета. С., 2014. Публикация №15: Богданова, М. Подбор и оценяване на персонал. Второ ред. издание. С., 2018. няма да бъде рецензирана за целите на конкурса, тъй като кандидатката я е използвала за придобиване на научната степен „доктор на науките” /представена в Автореферата на дисертацията като „монография”: Богданова, М. Подбор и оценяване на персонал. С., 2013, с.49/. Сравнението на двата текста показва незначителни структурни промени, които нямат съществено отражение върху съдържанието.

Представените под №7, №9, №13 не могат да бъдат рецензирани, тъй като липсва информация за частите със самостоятелно авторство на кандидатката: Мерджанова, Я., Богданова, М. Индивидуална учебна книга за академично кариерно планиране. С., 2011.; Мерджанова, Я., Богданова, М. Пътеводител за професионално ориентиране. Помагало за учители и ученици, за треньори и партньори. С., 2013; Богданова, М., Тодорова, К.

Професионалното ориентиране и консултиране през симптома като стратегия. Помагало при трудно(по)стигане. С., 2015.

Публикация №14: Богданова, М. Психосоциални аспекти на грижата за преждевременно родените бебета. –В: Неонатология. С., 2018, стр.792–808. Текстът „има за цел да сензитивира екипа в неонатологичното отделение за значимостта на психичните процеси, на несъзнаваното, които невидимо се провокират и „търсят” – на бебето, на родителите, на специалистите. Три субекта в една кауза – тази на бебето, решило да се роди преди-времето-си и временно – докато не намери своето Желание, борейки се за Живота.” /с. 793/ Отделни подчасти в текста са „връзката на бебето с майката”, „майчина депресия и следродилна психоза”, „бащата, сиблингите и роднините”, „езикът на бебето и езикът на родителите”, „бебешка депресия и бебешка анорексия”, „храненето като общуване”, „екипност и превенция на нарушенията в ранна детска възраст”. Интерес представлява мнението, че „екипът в неонатологичното отделение попада в символичната позиция на приеман родител, осиновител, „крадец на бебета” или професионалист – несъзнавани контра-преноси, които определят и ни карат да мислим за привързаността през връзката между личното и професионалното” /с.795/. В текста има позовавания на източници, които отзад не са отбелязани в „книгопис”, както и липсват позовавания на източници вътре в текста, които явно са ползвани за съдържанието му.

Студии:

Студия №16. няма да бъде рецензирана, тъй като текстът е съкратена версия на части от монография №1, вече коментирана в началото на рецензията: Мерджанова, Я., Богданова, М. Кариерно образование в международна и национална перспектива. –В: ГСУ, кн. Социални дейности, 105/2012, 5–59.

Студия №17 няма да бъде рецензирана за целите на конкурса, тъй като представя части от дисертацията на кандидатката за научната степен „доктор на науките”, споменато изрично от авторката на стр.5: Богданова, М. Концептуален синергичен модел на професионално ориентиране и консултиране за деца и младежи със специфични потребности. Резултати от изследване. –В: ГСУ, кн. Социални дейности, 108/2015, 5–89.

Статии в списания:

Статиите с №19, №20, №21, №23, №24, №25, №26, №27, №28, №29 няма да бъдат рецензирани за целите на конкурса, тъй като кандидатката ги е използвала за придобиване на научната степен „доктор на науките” /отбелязано в Автореферата на дисертацията, стр. 49,50/: Богданова, М.

Добра практика на кариерно образование – Естония. – В: Образование, 3/2012; Богданова, М. Добра практика на кариерно образование – Литва. – В: Образование, 4/2012, 63–77; Богданова, М. Кариерните услуги в България – състояние и тенденции. –В: Професионална педагогика, 2/2012; Богданова, М. Професионална реализация на младежи със специфични потребности. –В: Образование, 1/2013; Богданова, М. Детето със специфични потребности – между образованието и психоанализата. – В: Българско списание за образование, 1/2013; Богданова, М., Тодорова, К. Детето със специфични потребности – резултати от едно изследване. –В: Българско списание за образование, 2/2013, 32–60; Богданова, М. Професия „координатор на индивидуална образователна програма“? –В: Професионално образование, 1/2014; Богданова, М. Психоаналитичният подход в консултантската практика. –В: Социална работа, 1/2014; Богданова, М. Синергичен модел за професионално ориентиране и консултиране на деца и младежи със специфични потребности. –В: Педагогика, 3/2015, Богданова, М. Системата за професионално ориентиране и консултиране на деца със специфични потребности в България – исторически тенденции и съвременно състояние. –В: Професионално образование, 1/2015.

Статия №22: Богданова, М. Приемната грижа – между не-желанието и не-възможността. –В: Бюлетин на Ноу-хау център за алтернативни грижи за деца, НБУ, 3/2012, 4–9. Статията представя критичен поглед върху състоянието на реализирането на приемната грижа в България. Представени са резултати от изследвания с фокус изоставянето на бебета, развитие на приемната грижа, правят се изводи относно „престиж на професиите“ социален работник, психолог, лекар в болница за лечение на ДЦП, рехабилитатор, акушер-гинеколог, приемен родител.

Статия №30: Богданова, М. Мултиекипност и синергизъм при работата на учителя с деца и младежи със специфични потребности. –В: Педагогика, 2/2016, 244–251. Текстът е насочен към аргументиране на значимостта на работата в екип на професионалисти, работещи с деца със СОП. Независимо от заявения в заглавието акцент „при работата на учителя“, който предполага това да бъде водещо като съдържание, по-скоро се коментира екипността като проявление на професионализма, разглеждана в контекста на психоанализата (*„Връзката психоанализа – мултисензорност / мултиекипност – личностен потенциал за развитие всъщност е онази, която прави възможно мултисензорният мултиекипен принцип да се изобретява като практика и цялостен подход към детето и семейството.“*, с.246), супервизията и интервизията, отколкото към мултиекипност в полза на детето като основен субект, поради който се осъществява мултиекипността. Схема №2 „синергизъм на ниво науки“ „по посока професионализъм, мултиекипност и синергизъм в полето на

работата с деца и младежи със специфични потребности (СП)” в статията провокира въпрос от гледна точка на редопологането като „шестте науки” на: „медицина, психология, педагогика и специална педагогика, неформално образование, социална работа” /с.245, 246/. Това означава ли, че кандидатката възприема тезата, че педагогика, специална педагогика и неформално образование са три различни науки?

Текст №31: Богданова, М. Психичното страдание и предизвикателствата пред специалистите. –В: Практическа педиатрия, 2/2017, 22–23. Текстът е само две страници, което не отговаря на очакванията той да бъде наименован като статия, на което съответства и структурата му – като въпроси и отговори за ролята на психоаналитика в трандисциплинарен екип, значимостта на супервизията за професионалиста.

Статия №32: Богданова, М. Реанимация на психичното в педиатричната практика. –В: Педиатрия, 4/2018 (под печат). В статията се дискутира връзката психоанализа – педиатрия, с акцент върху психичното страдание и изтъкване на необходимостта от неговото разпознаване и реагиране от страна на педиатрите, към които основно е насочен текстът. Обръща се внимание на езика на бебето и малкото дете от гледна точка на функциите му да представи потребностите му, поставя се въпросът „Лечение, реанимация или изслушване?”, коментира се проблемът за „превенция на нарушения в ранна детска възраст”. Независимо от заглавието, в което е посочена думата „психичното”, текстът е изцяло ориентиран към психоанализата, без да се коментират други направления, школи, концепции за психичното. Това се подчертава и в края на статията: *„но само психоанализата изследва причините, несъзнаваните механизми, родовите нишки и залогът да го-има-детето”*.

Статия №33: Богданова, М. Съпротивите срещу лечението. –В: Практическа педиатрия, 2018 (под печат). Текстът е изцяло ориентиран към психоаналитична трактовка на съпротивата на пациента, ролята на несъзнаваното в процеса на общуване с лекаря.

Статия №34: Богданова, М. Психоаналитичната парадигма в социалната работа. –В: Социална работа, 2018 няма да бъде рецензирана, тъй като според представената Служебна бележка от главния редактор на списанието „статията е в процедура по рецензиране и предстои да се вземе окончателно решение”.

Статии в сборници:

Статиите с №35, №36, №37, №38 няма да бъдат рецензирани за целите на конкурса, тъй като кандидатката ги е използвала за придобиване на научната степен „доктор на науките” /отбелязано в Автореферата на

дисертацията, стр. 50/: Богданова, М. Модел за работа с деца с церебрална парализа. – В: Детето във фокуса на педагогическото взаимодействие и социалната работа. Конференция с международно участие. С., 2013; Богданова, М. Мултисензорният принцип при работа с бебета и деца с церебрална парализа. –В: Академия по церебрална парализа. С., 2014; Богданова, М. Кариерно развитие на педагогическите специалисти през психоаналитичната перспектива. –В: Съвременни предизвикателства пред педагогическата наука. Конференция с международно участие. С., 2014; Богданова, М., Тодорова, К. Психоаналитичният подход в процеса на професионално ориентиране и консултиране в училище. –В: Съвременни предизвикателства пред педагогическата наука. Конференция с международно участие. С., 2014.

Статиите с №42, №43, №45, №47, №48, №49 не могат да бъдат рецензирани, тъй като липсва информация за частите със самостоятелно авторство на кандидатката: Богданова, М., Сежер, М. Психоанализа с бебета. –В: Психотерапевтични подходи и практики. С., 2016; Богданова, М. Лазник, М-К. Психоанализа с бебета в риск от аутизъм. –В: Идентичност и различия. С., 2016; Богданова, М., Сежер, М. Бебето и нагонът. –В: Метаморфози на страданието. С., 2017; Богданова, М., Бандеров, А. Идеите на Жак Лакан в клиничната социална работа. –В: Пътища на професионализма в социалната работа. С., 2018; Богданова, М., Тодорова, К. Теории и подходи в професионалното ориентиране и консултиране. –В: Пътища на професионализма в социалната работа. С., 2018; Мерджанова, Я., Богданова, М. Базови практически модели за формиране на кариерни умения. –В: Антология по неформално образование. С., 2018.

Статия №39: Богданова, М. Мултисензорност и синергичност при работата с бебета и деца с церебрална парализа. –В: Спешна педиатрия, 2015, 339–347. В статията се търсят пресечни точки между медицината и психоанализата в контекста на новородените и децата с церебрална парализа. Текстът е насочен основно към медици, които да бъдат запознати със значимостта на психоаналитичния подход в медицинската практика в работата с бебета.

Статия №40: Богданова, М. Ранното детско развитие през синергията между педагогика и психоанализа. – В: Образование и възпитание за утре – между традицията и иновациите. С., 2015, 328–345. В текста се коментира значимостта на ранното детско развитие с представяне на опита на Германия и Франция в отглеждането на деца извън семейната среда в предучилищна възраст. Заявената в заглавието синергия между педагогика и психоанализа е само загатната, без да има концентрираност върху нея.

Има спорно използване на педагогическа терминология, недостатъчно добра структурираност и логична подреденост на текста.

Статия №41: Богданова, М. Социална работа с бебета. –В: Педагогиката и социалната работа през XXI век – предизвикателства и перспективи. С., 2016, 353–364. Социалната работа с бебета се разглежда в контекста на психоанализата. Коментира се значимостта на симптома, на страданието, „по посока разгадаване на неговата същност и разкриване на проблема, на който е израз” (с.353), разглежда се *„детето като симптом на семейството”* (с.354), необходимостта от мултидисциплинарност в подхода при работа с бебета.

Статия №44: Богданова, М. Психоаналитичната педагогика и възпитанието. - В: Предизвикателства пред съвременното възпитание. С., 2016, 127–136. В статията се представя информация за възникването и развитието на концепцията за психоаналитична педагогика основно чрез текстове на Ф. Долто и Г. Фигдор с акцент върху осъзнаването на психоаналитичната интерпретация на възпитанието от страна на възпитаващите.

Статия №46: Богданова, М. Бебето като субект в психоанализата. –В: Субектите в психотерапията. С., 2017, 72–82. Статията представя бебето през призмата на несъзнаваното и връзките в рамките на рода, с акцент върху значимостта на езика. Описан е случай от практиката на автора като психоаналитик със семейство с дете на 6 месеца.

Статия №50: Богданова, М. Бебето и педагогиката. –В: Детето и педагогиката. С., 2018 (под печат). В статията се обръща значително място на концепцията на Ж. Лакан за езика в контекста по-скоро на лингвистиката, след това се коментират мамешкия и татешкия езици, представя се „опитът на Полша за прием в ясла”. Няма добра логическа свързаност между отделните части на текста, липсва центрираност върху заглавието на текста, не е ясно каква е основната идея – дали двете думи в заглавието се разглеждат като феномени или има друга заложена идея?

Статия №51: Богданова, М. Предприемачеството като възможност за кариерно развитие на младежите със специфични потребности. –В: Научни и практически аспекти на приобщаващото образование. С., 2018. (под печат). Въпреки че статията е предадена за печат през 2018 г., в нея не са отразени актуалните нормативни актове, свързани с обучението на деца със СОП след приемането на Закона за предучилищното и училищното образование от 2016 г. Текстът не е центриран спрямо заглавието. Резултатите от емпиричното изследване не илюстрират заявената в заглавието тема.

Статия №52: Богданова, М. Педагогика и психоанализа. –В: „130 години Университетска педагогика“. (под печат) В статията са представени различни измерения на отношението педагогика – психоанализа. Текстът е добре структуриран, с наличие на критичност и стремеж към разностранно разглеждане на поставения проблем. Не става ясно обаче в какво се изразяват спецификите на връзката психоанализа – образование и психоанализа – възпитание, в текста се използват и едното, и другото педагогическо понятие. Моля това да бъде изяснено от авторката.

Обобщени бележки към рецензираните публикации:

- Липсва демонстриране на познаване на актуални текстове, свързани със социалната работа със семейства както на български, така и на чужди езици, в т.ч. изследвания на европейско ниво. Поради това не може да се прецени в каква степен доц. дн М. Богданова е информирана и какво професионално отношение има към натрупаното познание след 2000 г. в тази област.
- Прекалена центрираност върху психоаналитичната парадигма, представяна едностранно, доминиращо в позитивна насоченост, с липса на прилагане на критичен подход по отношение ограниченията ѝ в социалната работа със семейства.
- Липса на представяне на други парадигми, в качеството им на методологии по отношение на социалната работа със семейства, което изключително много ограничава периметъра на представяне на кандидатката като специалист в областта, в която е обявен конкурсът. Това не позволява да се направят съответни изводи по отношение резултатите от научноизследователската ѝ дейност, свързана с профила на конкурса извън психоаналитичната парадигма.
- Думи като мамешки, татешки, бебство, използвани в някои от текстовете, от гледна точка на българския език, може би не са най-добрият избор за назоваване на феномени, коментирани от кандидатката.
- Липсата на достатъчно текстове в областта на професионалното ориентиране и консултиране, които да подлежат на рецензиране за целите на настоящия конкурс затруднява коментирането на приносни аспекти.
- Основна бележка имам по отношение липсата на цитиране и позоваване на използвани източници в някои от представените текстове.

Допълнителен въпрос:

- В каква степен в публикациите става дума за феномените „език“ и „реч“? Как кандидатката ги отграничава в контекста на

социалната работа със семейства, не само от гледна точка на психоаналитичната парадигма?

Коментар на приносите на кандидатката по отношение на конкурса: Доц. дн М. Богданова е представила своето виждане за приносите си в двете основни направления на конкурса, без обаче да отдиференцира публикациите си, с които е участвала за придобиване на научната степен „доктор на науките”. Ясно е видимо съдържателното припокриване на приноси, отбелязани на с.48 на съответния автореферат с такива, посочени в справката с приноси, подготвена за настоящия конкурс. Не мога да приема самооценката на кандидатката за приноси по настоящия конкурс, тъй като анализът на представените публикации за конкурса не убеждава в тяхната основна насоченост към полето на социалната работа, професионално направление 3.4., в което е обявен конкурсът.

Препоръки:

Изхождайки от личностната ангажираност на доц. дн М. Богданова особено към проблематиката на психоаналитичната работа с деца и семейства, мога да препоръчам в бъдещи изследвания и публикации тя да насочи своите усилия по-пряко към полето на социалната работа с деца и семейства, в т.ч. представяйки в сравнителен план и други методологии, не само психоаналитичната, която е само една от възможните.

Друга основна препоръка имам по отношение постигане на повече коректност при отразяване на използваните източници, основно изискване в контекста на антиплагиаризма.

Прегледът на справката с цитиранията на публикациите на кандидатката показва, че все още има какво да се постига по отношение публичността на резултатите от изследователската ѝ дейност извън кръга на пряко работещите с нея, основно докторанти.

Заключение: Всичко посочено дотук, не ми дава достатъчно основания да подкрепя присъждането на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.4. Социални дейности (Професионално ориентиране и консултиране, Социална работа със семейства) на единствения кандидат доц. дн Моника Богданова.

09.11.2018 г.
гр. София

/проф. дпн С. Чавдарова – Костова/